

Володимир КРЕТ

здобувач освітньо-професійної програми «Екологічна безпека на охорона навколишнього середовища», ЗУНУ Науковий керівник – Дмитро ШУШПАНОВ, д-р екон. наук, професор, професор кафедри екології та охорони здоров'я Західноукраїнського національного університету

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКОВОЇ ТАРИ

Сучасні масштаби використання пластикової тари формують одну з найбільш складних екологічних проблем, що поєднує високий рівень ресурсоспоживання, накопичення відходів та довготривалий негативний вплив на природні екосистеми. Особливість пластикової тари як джерела екологічного ризику полягає у поєднанні значних обсягів споживання з низькою швидкістю природної деградації матеріалу та недостатнім рівнем його повторного використання. В результаті формується сукупність ризиків, що охоплюють різні компоненти довкілля – атмосферу, водні ресурси та ґрунтовий покрив, а також потенційно впливають на здоров'я людини. На думку колективу авторів «екологічний ризик слід визначити як кількісну міру небезпеки, що дорівнює добутку ймовірності реалізації цієї загрози на ймовірність величини можливого збитку від неї» [1]. Ю.Ю. Чуприна трактує «екологічний ризик як оцінку та імовірну небезпеку завдання шкоди природному середовищу у вигляді можливих втрат за певний час» [2]. Саме ідентифікація, систематизація та оцінювання цих ризиків створюють основу для обґрунтування ефективних механізмів їх мінімізації та впровадження екологічно орієнтованих управлінських рішень.

Окрім того, проблема пластикового забруднення набуває глобального характеру, тому більшість країн світу поступово переходять від традиційної лінійної моделі використання упаковки до принципів циркулярної економіки, які передбачають скорочення споживання одноразового пластику, розвиток багаторазових моделей пакування та впровадження екологічних альтернатив.

Зарубіжний досвід мінімізації екологічних ризиків використання пластикової тари свідчить, що найбільш ефективними є не лише заборони, а комплексні моделі управління пакувальними матеріалами. Вони поєднують обмеження одноразового пластику, розвиток багаторазової тари, депозитні системи, екологічне проектування упаковки та розширену відповідальність виробника. Такий підхід дозволяє впливати не лише на етап утилізації, а на весь життєвий цикл тари, а саме від виробництва до повторного використання або переробки.

У Європейському Союзі нормативним орієнтиром стала Директива ЄС 2019/904 щодо зменшення впливу окремих пластикових виробів на довкілля [5]. Вона передбачає обмеження певних одноразових пластикових виробів, вимоги до збору пластикових пляшок, а також підвищення частки вторинної сировини у ПЕТ-пляшках. Зокрема, для країн ЄС встановлено ціль окремого збору пластикових пляшок на рівні 77% до 2025 р., а також вимогу щодо 25% вмісту переробленого пластику у нових ПЕТ-пляшках до 2025 р. [5].

Наступним прикладом можна виділити досвід Німеччини, де мінімізація пластикових відходів базується на поєднанні депозитної системи та обов'язку пропонувати багаторазову упаковку. З 1 січня 2023 р. заклади, які реалізують їжу та напої «на виніс», повинні поряд з одноразовою тарою пропонувати багаторазову альтернативу [7]. Такий підхід не забороняє одноразову упаковку повністю, але створює для споживача вибір і поступово формує інфраструктуру повторного використання.

Більш довгострокова модель регулювання реалізується в Франції, яка закріплена в «Законі АГЕС про циркулярну економіку та боротьбу з відходами» [6]. Її стратегічна мета полягає у поступовій відмові від одноразової пластикової упаковки до 2040 р. Важливим є те, що французький підхід не обмежується декларацією цілі, а передбачає проміжні завдання, перегляд цільових показників та розвиток практик повторного використання упаковки.

Досвід Японії відзначається зосередженням уваги на повний життєвий цикл пластикових матеріалів. Закон про сприяння

циркуляції пластикових ресурсів, що набрав чинності у 2022 р., спрямований на посилення системи ресурсного обігу пластмас і охоплює етапи проектування, використання, збору та переробки. Особливістю цієї моделі є поєднання принципів зменшення, повторного використання, переробки та відновлюваних матеріалів, що наближує систему поводження з пластиком до логіки циркулярної економіки [4].

Щодо зарубіжної практики, то важливим напрямом залишається впровадження екологічного проектування упаковки. Тобто мова йде про створення тари, яка ще на етапі розроблення передбачає можливість повторного використання, легкого сортування, переробки або заміни на біобазовані матеріали. Такий підхід є принципово важливим, оскільки значна частина екологічних ризиків формується не лише після використання тари, а вже на етапі вибору матеріалу, конструкції та технології виробництва.

Окрім того, зосереджується увага на розвиток багаторазових моделей пакування. Вони передбачають використання тари, яка може багаторазово повертатися в обіг через депозитні системи, пункти повернення або спеціалізовану логістику. Практика європейських країн демонструє, що повторне використання є ефективнішим за просту заміну одного одноразового матеріалу іншим, оскільки безпосередньо скорочує обсяг відходів і потребу у первинній сировині.

Таким чином, зарубіжний досвід зниження екологічних ризиків використання пластикової тари варто адаптувати до українських умов, а саме запровадження депозитної системи повернення тари, обов'язкового впровадження багаторазових альтернатив у сфері громадського харчування, впровадження цифрового контролю обігу упаковки та стимулювання екологічного проектування, що сприятиме переходу від переважно лінійної моделі поводження з пластиковою тарою до циркулярної системи її використання.

Список використаних джерел:

1. Качинський А., Глуцький Л., Сонкіна Г. Інтегральні оцінки ризику екологічної безпеки регіонів України. *Регіональна економіка*. 2021. № 1. С. 213–221.

2. Чуприна Ю. Ю. Екологічний ризик та екологічна безпека. 2019. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/41-2.pdf>.
3. Чурилін В., Віткін Л. Сучасний погляд на поняття екологічного ризику: концептуальна основа. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 2 (74). С. 198–203. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-198-203>.
4. Concerning the Act on Promotion of Resource Circulation for Plastics. URL: https://www.gov-online.go.jp/eng/publicity/book/hlj/html/202205/202205_09_en.html.
5. Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj/eng>.
6. L'Économie Circulaire. Une économie créatrice de valeur sociale, économique et environnementale. Institut National de L'Économie Circulaire. URL: <https://instituteconomie-circulaire.fr/economie-circulaire/>.
7. Waste Management in Germany 2023. Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation, Nuclear Safety and Consumer Protection (BMUV). URL: https://www.bundesumweltministerium.de/fileadmin/Daten_BMU/Pool/Broschueren/abfallwirtschaft_2023_en_bf.pdf.